Antanui Vienuoliui- 140

Biografija

Antanas Vienuolis, tikroji pavardė Žukauskas, gimė 1882 m. balandžio 7 d. Ažuožeriuose, Anykščių valsčiuje.
Rašytojas, lietuvių literatūros klasikas, darbavęsis ne tik literatūros, bet ir farmacijos, muziejininkystės bei pedagogikos srityse, taip pat buvo aktyvus visuomenininkas.
Tėvai valstiečiai, šeima gyveno pasiturinčiai, turėjo apie 25 ha žemės. Antanas šeimoje buvo vienintelis sūnus ir jauniausias vaikas. Jis turėjo penkias vyresnes seseris.
1894–1895 m. mokėsi Anykščių valsčiaus pradinėje mokykloje, kur buvo dėstoma tik rusų kalba. Tėvai tikėjosi, kad sūnus taps kunigu, kaip motinos dėdė Antanas Baranauskas. Bet Antanas nesijautė turįs tam pašaukimą. 1900 m. jis išvyko į Maskvą ir ėmė dirbti mokiniu vaistinėje. Įsigijęs provizoriaus padėjėjo teises, 1903 m. išvyko į Kaukazą, kur dirbo vaistinėse. Kūrybinį darbą ir pradėjo gyvendamas Kaukaze. 1905 m. Tbilisyje įsitraukė į revoliucinį judėjimą, už tai buvo suimtas, vėliau ištremtas į Vladikaukazą. Ten išbuvo iki 1907 m. Tais metais jis išspausdino pirmąjį apsakymą.
1907 m. Vienuolis vėl apsigyveno Maskvoje. Dirbo vaistinėse ir universitete studijavo farmaciją, klausė literatūros paskaitų. Dalyvavo lietuvių studentų draugijos veikloje, bendradarbiavo "Aušrinės" žurnale, Pirmojo pasaulinio karo metu dirbo nukentėjusiems nuo karo šelpti komitete.
1918 m. Vienuolis grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kaune. Dirbo korespondentu laikraščiuose, Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijoje. 1922 m. persikėlė gyventi į Anykščius, įsigijo vaistinę. Globojo A. Baranausko klėtelę ir jo literatūrinį palikimą, dalyvavo literatūriniame gyvenime, palaikė ryšius su kitais rašytojais.

Rašytojo veikla

Baigęs gimnaziją ir atsisakęs vykdyti tėvų valią – rinktis kunigystę, 1900 m. išvažiavo į Maskvą, dirbo mokiniu Keizerio vaistinėje, gavo provizoriaus padėjėjo kvalifikaciją. Maskvos universitete norėjo įgyti provizoriaus (vaistinės vedėjo) specialybę. Brandos egzaminams rengėsi pas Bagdoną, kuris vėliau buvo areštuotas už revoliucinę veiklą. Bėgdamas nuo galimo arešto, 1903 m. išvyko į Kaukazą, dirbo vaistinėse vaistininko padėjėju. Priklausė vaistininkų profsąjungai. Gyvendamas Kaukaze žavėjosi jo gamta, žmonėmis. Kaukazo gamtos įkvėptas parašė nemažai kūrinių. Kai Lietuvoje buvo grąžintas lietuviškas raštas, A. Vienuolio kūriniai buvo spausdinami laikraščiuose.

1905 m. Tbilisyje įsitraukė į revoliucinį judėjimą, dalyvavo politinėje demonstracijoje Tbilisyje, už tai buvo suimtas ir 47 paras kalintas Metecho tvirtovėje. Dalyvavo lietuvių studentų draugijos veikloje, bendradarbiavo „Aušrinės“ žurnale. Nuo 1907 m. pasirinko literatūrinį *Vienuolio* slapyvardį, kuriuo ir pasirašinėjo visą savo kūrybą.

A. Vienuolio kūryba

A. Vienuolis – puikių legendų, romanų, apysakų, apsakymų, atsiminimų ir dramų autorius. Rašytojas savo kūryboje pasiekė didelio meistriškumo, vaizdavimo ir stiliaus raiškumo. Jis mylėjo kaimo žmones ir pats jautėsi neatsiejama jų dalimi. Kaip kūrėją jį labai domino Lietuvos politinės ir socialinės gyvenimo permainos. Per daugiau kaip penkis dešimtmečius aktyvaus kūrybinio gyvenimo įgijo klasiko statusą.

Kaukaze gyvendamas Antanas Vienuolis, parašė pirmąsias Kaukazo legendas - ,,Užkeiktuosius vienuolius“, ,, Amžinasis smuikininkas“. Kaukazo ir kitų Rytų tautų motyvai, išgirstas ar perskaitytas folkloras, pasakojimai apie įvairias vietoves padėjo A. Vienuoliui tiek gyvenime, tiek kūryboje šiek tiek atitrūkti nuo buities ir jos vaizdavimo.

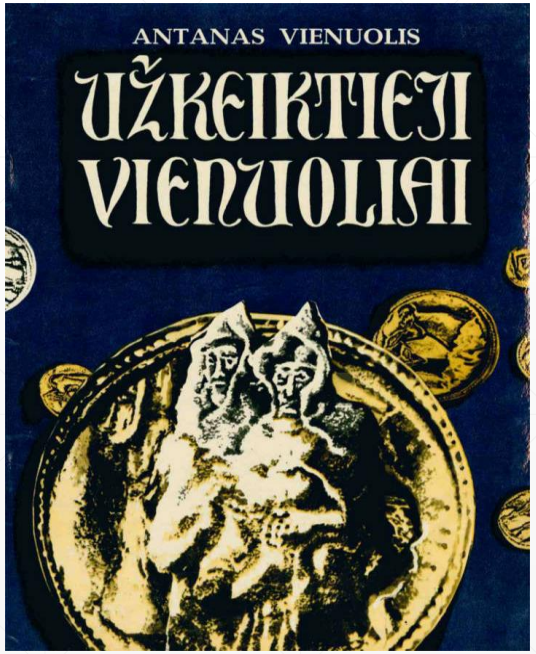

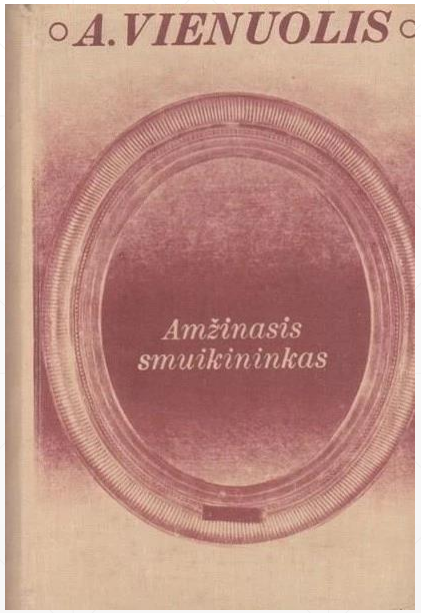

Romanas „Prieš dieną” – realistinis, apie korumpuotą pirmųjų nepriklausomybės metų valdininkiją. Romanas „Kryžkelės”, vaizduojantis kunigaikščio Vytauto kovų su kryžiuočiais laikus, - buvo pirmasis Vienuolio žingsnis į Lietuvos istorijos temas.
A. Vienuolis reikšmingas kaip lietuvių epinio pasakojimo atnaujintojas, romantinių legendų, istorinių ir socialinių romanų, psichologinių novelių autorius.

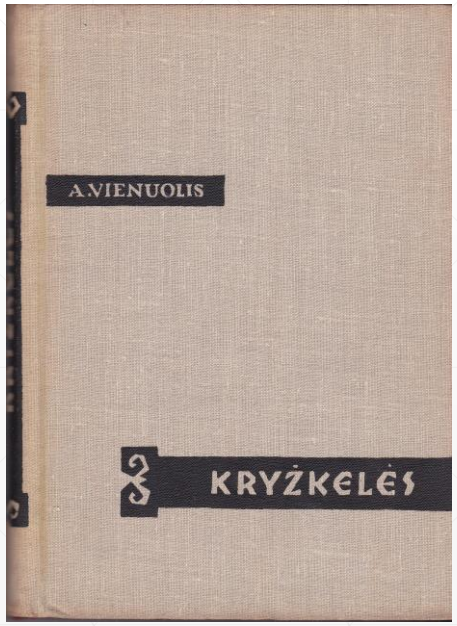

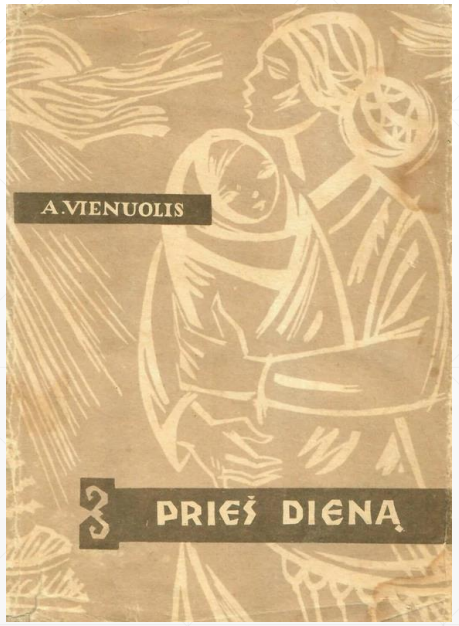

Apsakymai

Apsakymas “Paskenduolė” yra vienas geriausių A. Vienuolio kūrinių, kurį net būtų galima pavadinti šedevru. Tai vienintelis iš sodžiaus žmonių gyvenimo paimtas vaizdelis, kuriame matomi kaimo moralės, etikos, doros santykiai su Veronikos asmenybe. Šiame kūrinyje aprašoma, kaip viena apvilta mergaitė neranda kitos išeities, kaip tik pasiskandinti.

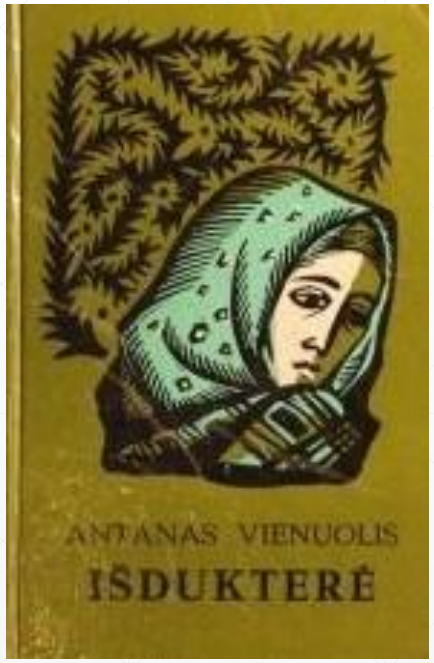

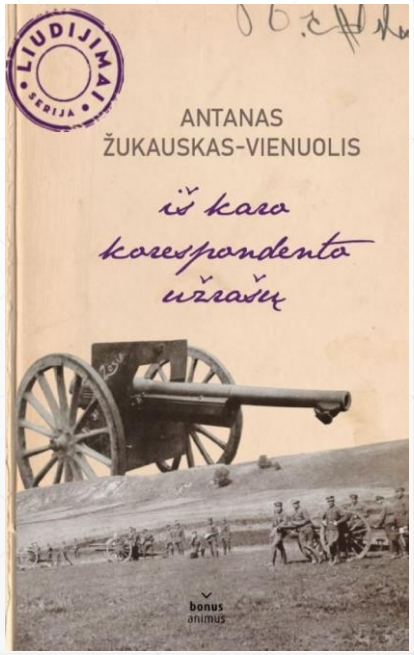

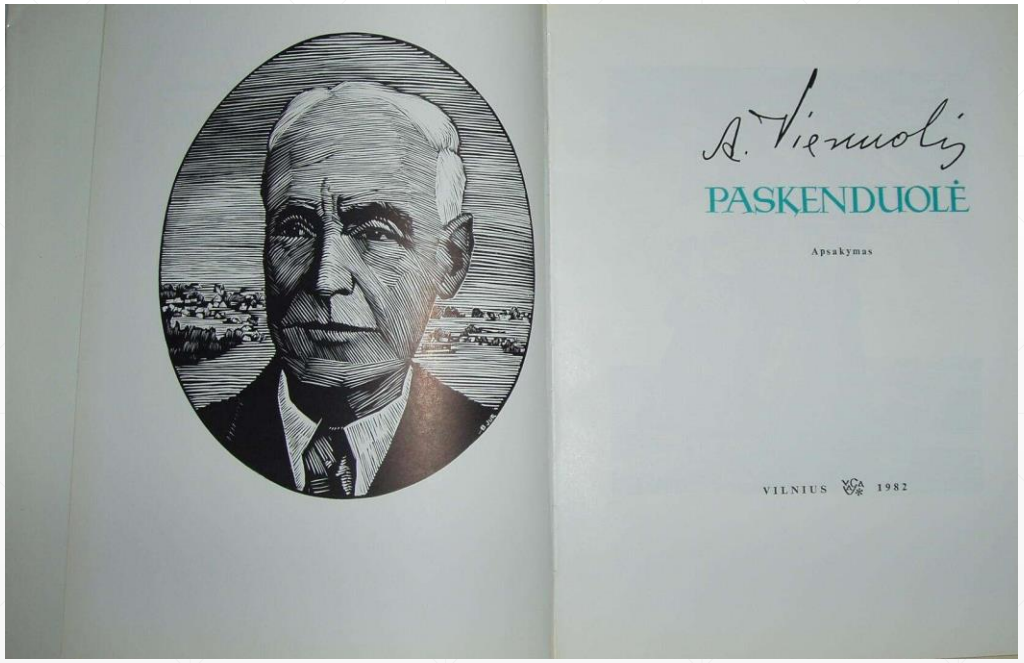

Raštai

Raštuose išspausdintos visos A. Vienuolio legendos, apsakymai, romanai ,,Prieš dieną“, ,,Kryžkelės“, ,,Viešnia iš Šiaurės“, taip pat feljetonai ir dramos.

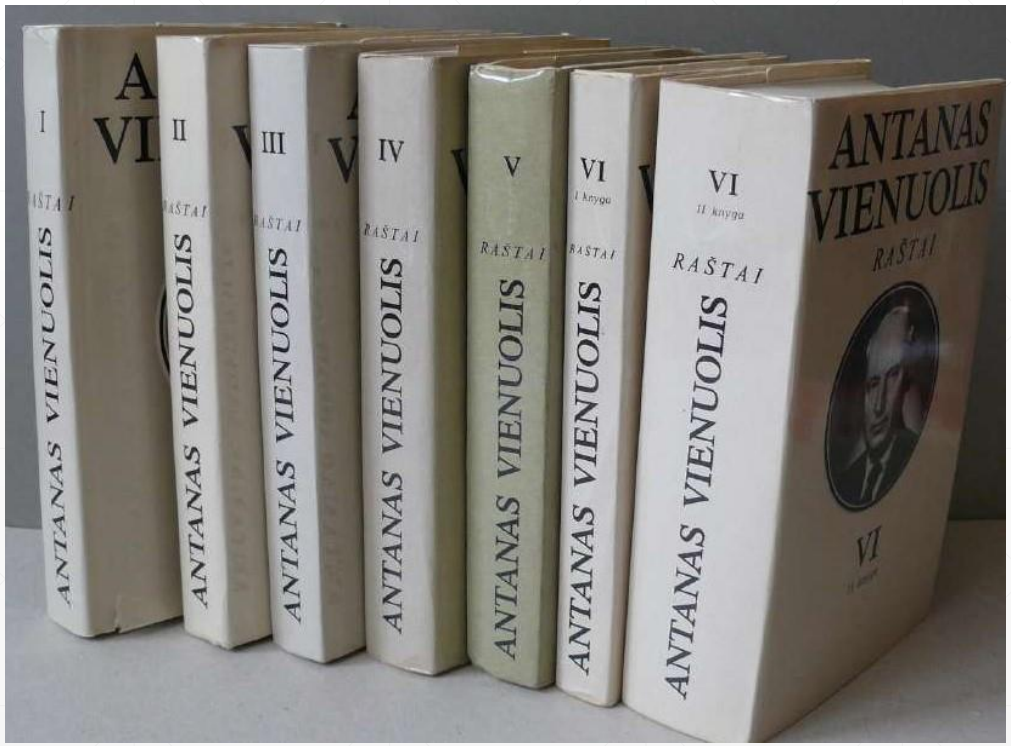

Apie rašytoją A. Vienuolį

Apie literatūros klasiką, rašytoją Antaną Vienuolį- Žukauską išleista nemažai kritikos straipsnių, atsiminimų.

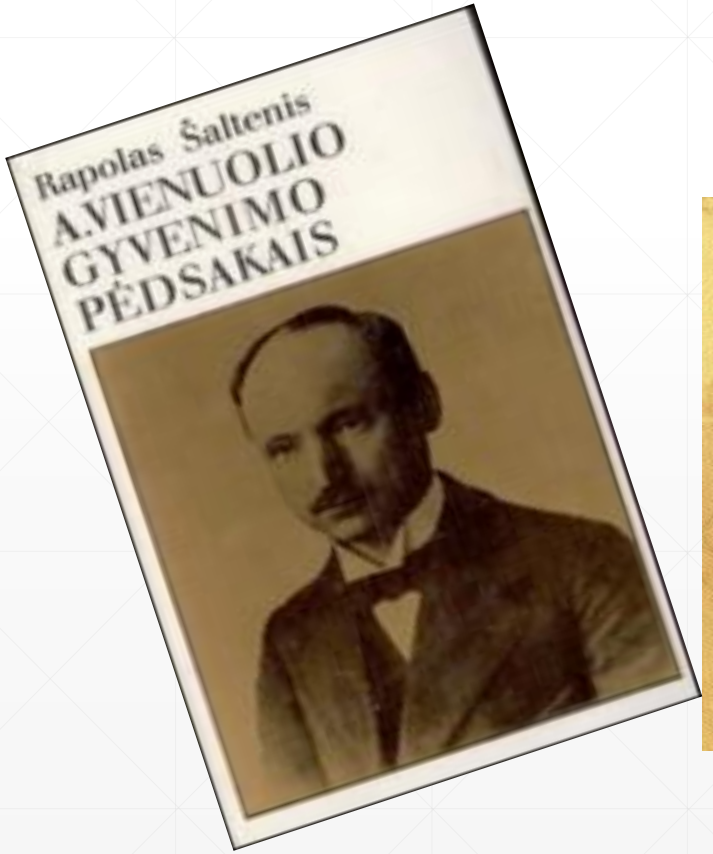

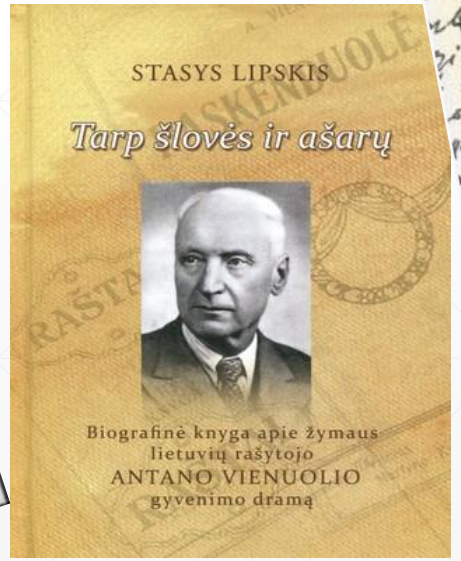

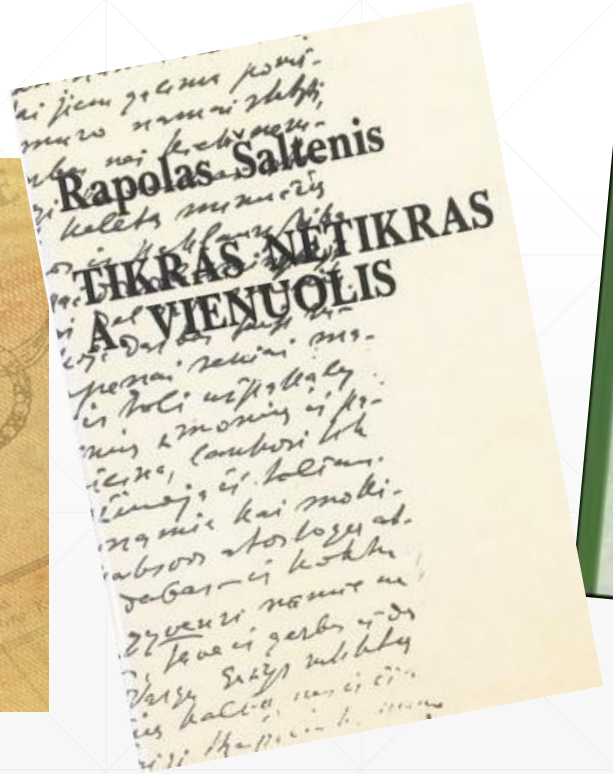

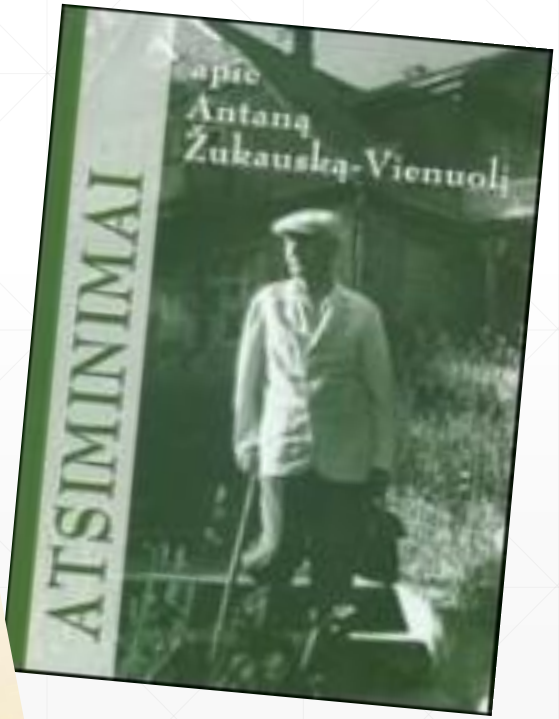

Rašytojo atminimo įamžinimas

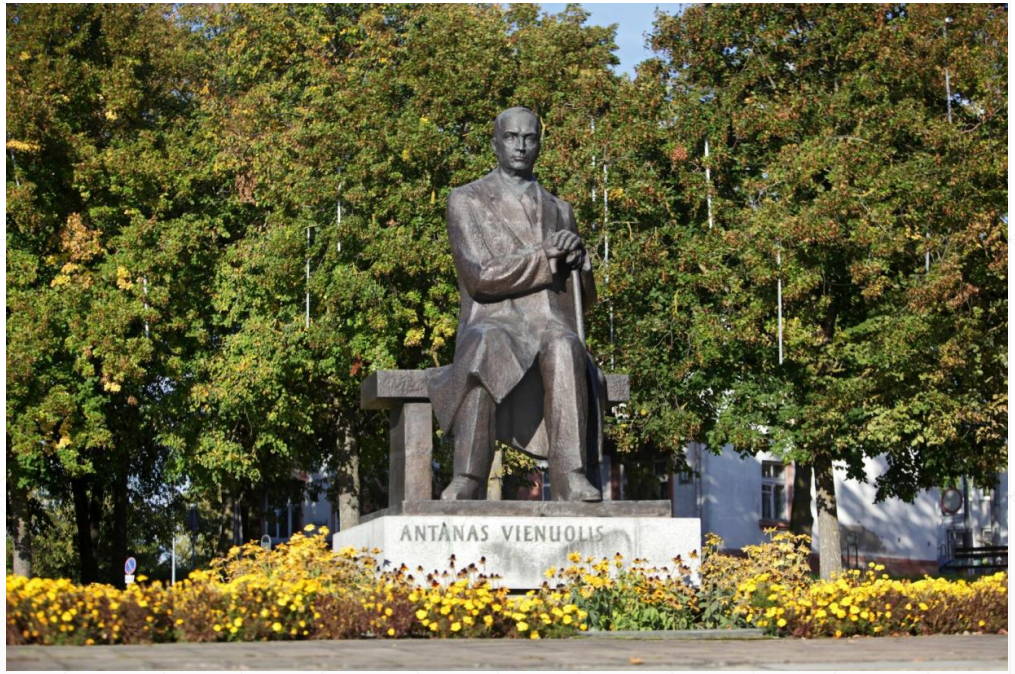

Antano Vienuolio paminklas Anykščiuose (1982, skulptorius P. Aleksandravičius) © Vidmantas Balkūnas

Anykščiuose rašytojo name nuo 1962 veikia A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko (1957–62 – A. Vienuolio-Žukausko) memorialinis muziejus. Apie A. Vienuolį sukurti dokumentiniai filmai *Antanas Vienuolis* (1969, režisierius G. Skvarnavičius, 1999, režisierius A. Liorančas). Anykščiuose jam pastatytas paminklas (1982, skulptorius P. Aleksandravičius).

Naudoti šaltiniai:

Vienuolis A. Grįžo: apsakymai, apysakos. – Vilnius, 2011. – 579 p.
Lipskis Stasys. Tarp šlovės ir ašarų. – Vilnius, 2020. – 206 [1] p.

https://lt.wikipedia.org/wiki/Antanas_Vienuolis
https://www.vilnijosvartai.lt/personalijos/antanas-vienuolis-zukauskas/
http://www.studijoms.lt/moters-drama-apsakyme-paskenduole.htm
https://www.vle.lt/straipsnis/antanas-vienuolis/
https://www.rasyk.lt/rasytojai/antanas-zukauskas-vienuolis.html

Informaciją surinko ir skaidres paruošė Rokiškio Juozo Keliuočio viešosios bibliotekos Lankytojų skyriaus vyresn. bibliotekininkė Alina Malcienė.